

10.7.2015

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Viite Ympäristöministeriö. Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaohjelmaksi 8.6.2015 (YM031:00/2014)

Lausunto viitekohdassa mainitusta riskienhallintaohjelmaluonnoksesta

Ympäristöministeriö on pyytänyt ELY-keskuksilta lausuntoa viitekohdassa mainitusta kansallisesta pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintaohjelman luonnoksesta. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) antaa ohjelmaluonnoksesta seuraavan lausunnon.

Ympäristöministeriö asetti 27.11.1987 saastuneiden maa-alueiden selvitys- ja kunnostusprojektin (SAMASE), jonka tehtävänä oli selvittää maassamme olevat saastuneet maa-alueet sekä ehdottaa, miten näiden puhdistaminen ja kunnostaminen tulisi järjestää. Projektista laaditussa ympäristöministeriön muistiossa (5/1994) ehdotettiin mm., että saastuneet maa-alueet kunnostettaisiin 20 vuoden aikana (vuoteen 2014 mennessä) siten, että valtio ja kunnat osallistuisivat kumpikin kustannuksiin n. 55 miljoonalla markalla (n. 13 milj. €) vuosittain.

Ohjelmaluonnoksen mukaan ohjelman toteuttamisen, eli 1 050 kohteen tunnistamisen, tutkimisen ja tarvittaessa kunnostamisen vuoteen 2040 mennessä, arvioidaan maksavan 210 milj. euroa. Keskimääräisen vuosikustannuksen arvioidaan olevan 12,5 milj. euroa. Mahdolliset valtion ympäristötyökohteiden kunnostuskustannukset on arvioitu 5,3 milj. euroksi.

ELY-keskuksen mielestä ohjelmaluonnoksen kustannusesitykset ovat osittain epäselviä. Edellä esitetyt ohjelmaluonnoksen vuosikustannukset ovat hämmästyttävän saman suuruisia kuin SAMASE-projektissa esitetyt, vaikka ohjelmaluonnoksen vuosikustannukset muodostuvat eri tavalla rajatusta kohdejoukosta kuin SAMASE-projektissa. Tähänastiset investoinnit eivät ole toteuttaneet SAMASE-projektin tavoitteita. ELY-keskus epäilee, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt kustannusarviot eivät riitä siihen, että ympäristö- tai terveyshaittaa tai -vaaraa aiheuttavat kohteet saataisiin kunnostettua vuosiin 2027 ja 2040 mennessä.

SAMASE -muistion ehdotus, kunnostaa silloin tiedossa olleet saastuneet maa-alueet vuoteen 2014 mennessä, ei ole kaikilta osin toteutunut. Muistiossa esitettiin luetteloita mm. kiireellisesti kunnostettavista kohteista. Ainakin nykyisen Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toiminta-alueella kohteet, joiden puhdistamisesta on tehty vuoden 1994 jälkeen hallintopäätöksiä, ovat useasti olleet kaikkien luetteloiden ulkopuolelta tulleita kohteita. Puhdistamistarpeen tulee jatkossakin määrittämään erilaisista priorisointimalleista huolimatta mainittu maankäytön muuttuminen ja omistajan vaihdokset.

Suurimpana syynä siihen, etteivät SAMASE -muistion tavoitteet ole hallintomenettelyn osalta kaikilta osin toteutuneet, ELY-keskus pitää sitä, että aluehallinnon käyttöön ei ole osoitettu riittävästi resursseja, eikä ns. isännättömien kohteiden kunnostamiseen ole ollut riittävästi määrärahoja. Lisäksi on huomattava, että jätehuoltotöiden so-

pimuskumppanien; kuntien, tahto ja taloustilanne ei ole ollut sellainen, että isännättömien kohteiden kunnostushankkeita olisi saatu käyntiin parhaalla mahdollisella tavalla. Ohjelmaluonnoksessa ei ole juurikaan arvioitu kuntien roolia kunnostajana ohjelman toteutuksessa.

Ohjelmaluonnoksen keskeisin tavoite on, että pilaantuneet riskikohteet on tunnistettu, tutkittu ja tarvittaessa kunnostettu vuoteen 2040 mennessä. Pohjavesialueilla sijaitsevilla kohteilla vastaava tavoiteaika on vuoteen 2027 mennessä. ELY-keskuksen mielestä on hyvä, että ympäristöhallinto asettaa itselleen uusia tavoitteita, mutta aiemmista oppineena on tehtävä selväksi, että tavoitteisiin ei päästä, ellei kunnostushankkeisiin löydy riittävästi määrärahoja ja ELY -keskusten käyttöön osoiteta riittävästi resursseja.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mielestä on erittäin tärkeitä muistaa ja huomata kunnostustavoitteita asetettaessa, että suurin osa maaperän puhdistustöistä on tähän asti hoidettu ja kustannettu ns. aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Näin tulee olla jatkossakin, jotta lainsäätäjän tahto toteutuu. Tästä syystä on keskityttävä siihen, että alueellisille ELY-keskuksille osoitetaan sellaiset henkilöresurssit, joiden avulla pääosa maamme pilaantuneeksi epäiltyjen kohteiden tutkimuksista saadaan käynnistettyä sen toimesta kenelle tutkimus- ja kunnostusvelvoitteet kuuluvat. Alueellisten ELY-keskusten henkilöresurssit tulee osoittaa sellaisiksi, että ne pystyvät käsittelemään myös puhdistettavaksi todettujen kohteiden hallinnollisen ilmoitusmenettelyn. Ilmoitusten käsittelyä ei ole syytä keskittää.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen mielestä ns. isännättömien kohteiden tutkimista ja tarvittavia kunnostuksia voidaan parhaiten edistää ohjaamalla ELY-keskusten käyttöön nykyistä enemmän määrärahoja, joita on voitava käyttää nykyisten henkilöstöresurssien huomattavaan lisäämiseen. ELY-keskus katsoo, että isännättömien kohteiden tutkimuksia ja kunnostuksia ei saada riittävästi aikaiseksi, mikäli niiden käyntiin saattaminen keskitetään. On lähdeittävä siitä, että paras tuntemus isännättömistä kohteista on alueellisilla ELY-keskuksilla ja alueen kunnilla.

Jätehuoltotyön hallintomenettelysäädöksiä, tulee muuttaa niin, että viranomaisella on nykyistä hallintomenettelyä yksinkertaisemmin mahdollisuus käynnistää ns. isännättömän kohteen tutkimustoimenpiteet ja tarvittavat kunnostustyöt. Nykyiset säädökset koetaan hankaliksi ja ne edellyttävät kunnan osallistumista hankkeeseen määrärahasitoumuksilla. Lainsäädäntöä tulee muuttaa siten, että valtio voi tehdä tai teettää jätehuoltotyön ilman kuntaakin. Syntyneiden kustannusten takaisinperintään tulee ohjata nykyistä enemmän henkilöresursseja. Tämä voitaisiin hoitaa siten, että yksi ELY-keskus erikoistuisi kustannusten takaisin perintään. Puhdistustyöstä veronmaksajille syntyneet menot tulisi voida takaisinperinnän lisäksi kompensoida sillä, että puhdistetun kiinteistö siirtyisi valtion omistukseen.

Nykyiseen menettelyyn, jossa pilaantuneeksi todetut maa-ainesjätteet sijoitetaan sellaisenaan vaarallisen jätteen kaatopaikalle, tulee saada muutos. Ohjelmaluonnoksen Tavoite 3 -kohdan taulukossa 2 olisi voitu esittää muutokseen tarvittavat toimenpiteet konkreettisesti (esim. jäteverotus kyseiselle toimenpiteelle).

Ohjelmaluonnos asettaa ELY -keskuksille myös Maaperän tilan tietojärjestelmään liittyviä useita tavoitteita, joista tärkeimpiä ja haastavimpia ovat tietojärjestelmän tietojen oikeellisuuteen ja sisällön ajantasaisuuteen liittyvät tavoitteet. Näiden ja muiden tietojärjestelmään liittyvien, ELY -keskuksille suunnattujen toimenpiteiden toteuttaminen vaatii nykyistä suurempia resursseja, muussa tapauksessa luonnoksessa esitetyt tavoitteet jäävät määrävuosiin mennessä saavuttamatta.

Mikäli ns. isännättömien kohteiden kunnostusprosessissa on tarkoitus käyttää ympäristöhallinnon ulkopuolisia resursseja, on tarkkaan arvioitava, mitä tehtäviä viranomaismenettelyn ulkopuolelle voidaan jättää. Ulkopuolinen toimija tai toimijat tulee valikoida asianmukaisen tarjousmenettelyn avulla.

Yksikönpäällikön sijainen Esa Wihlman

Ylitarkastaja Riitta Ahola

